

The Gravity of Genocide in light of Persecution and Extermination as Crimes Against Humanity

An Article by Amir Čengić¹

In the eye of a layman, there is often a perception that genocide is the most horrible crime that can be committed. This perception is strengthened by the pictures of grave atrocities committed around the world and reported in the daily news, thereby recalling the horrors of the holocaust. It is further nourished by emotional and historical factors and politicians who very often hastily claim commission of genocide, thereby additionally usurping the already frail people they address.

But what are the legal elements required for the establishment of genocide? Is genocide really the worst crime that can take place? Is the non-recognition of genocide in a particular case a denial that a grave crime has been committed on a massive scale? This article will attempt to answer these, and similar questions, by comparing the crime of genocide with the crimes of extermination and persecution as crimes against humanity. The actual gravity of the crime of genocide will be assessed against the background of these two crimes. The article does not intend to discuss the elements of the mentioned crimes in detail. Instead, it will offer a brief overview of the definitions of those crimes, in order to then focus on their differences and the similarities.

Genocide

Lawyers have referred to genocide as “the crime of crimes”². The term was coined by Rafael Lemkin who aimed to describe the horrors of the Second World War³. It is therefore remarkable that the Nuremberg Tribunal, which was set up to try those most responsible for those atrocities, did not apply genocide⁴. The two U.N. *ad hoc* tribunals have applied and developed the law of genocide further, and it is expected that the ICC will do so as well⁵.

Genocide has been defined in Article 2 of the Genocide Convention⁶ which reads that:

Article 2

In the present Convention, genocide means any of the following acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such:

- (a) Killing members of the group;
- (b) Causing serious bodily or mental harm to members of the group;
- (c) Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part;
- (d) Imposing measures intended to prevent births within the group;
- (e) Forcibly transferring children of the group to another group.

The Genocide Convention is the central and most important legal instrument on the law of genocide. This definition was reproduced *verbatim* in the Statutes of the ICTY (Article 4), the ICTR (Article 2) and the ICC (Article 6). The adoption of the Genocide Convention also led to national implementations of the convention, thereby introducing this offence to most national legal systems, which subsequently produced jurisprudence that has enriched the study of genocide. Furthermore, the International Court of Justice has found genocide not only to be a part of customary international law, but also that it is a pre-emptory⁷ norm of international law when it held that genocide is:

‘a crime under international law’ involving a denial of the right of the existence of entire

human groups, a denial which shocks the conscience of mankind and results in great losses to humanity, and which is contrary to moral law and to the spirit and aims of the United Nations [...] The first consequence arising from this conception is that the principles underlying the Convention are principles which are recognized by civilized nations as binding on States, even without any conventional obligation. A second consequence is the universal character both of the condemnation of genocide and of the cooperation required in 'order to liberate mankind from such an odious scourge' (Preamble to the Convention)⁸.

The *actus reus* of genocide can be constituted by committing any of the acts listed in the abovementioned definition. This list is an exhaustive list of acts of genocide⁹. As to the first act, the term "killing" has been equated to the term murder and it relates to an intentional, but not necessarily a premeditated murder¹⁰. The causing of serious bodily or mental harm to members of a protected group is "an intentional act or omission causing serious bodily or mental suffering"¹¹. It need not be permanent or irremediable, but it must result in "a grave and long-term disadvantage to a person's ability to lead a normal and constructive life"¹². The third form which may constitute the *actus reus* of genocide concerns "methods of destruction by which the perpetrator does not immediately kill the members of the group, but which, ultimately, seek their physical destruction"¹³. The remaining two forms of *actus reus* are more specific and require less elaboration. However, it should be noted that genocide can also be committed when the perpetrator directs the separation of the people belonging to the targeted group from other groups, as that action is "as much an integral part of the genocide as were the killings which it enabled"¹⁴.

It is the specific intent that is required for genocide that makes this crime unique in international law¹⁵. In order to be found guilty of commission of genocide, a perpetrator must have the intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such. It is not sufficient to prove that a person killed individuals because they belonged to a particular protected group¹⁶. This raises the question of how a national, ethnical, racial or religious group is identified, or defined. The U.N. *ad hoc* Tribunals have found two approaches to answer this question. The first is an objective approach seeking to provide a clear definition of each of the four groups¹⁷. The second is the subjective approach which seeks to "evaluate the status of a national, ethnical or racial group from the point of view of those persons who wish to single that group out from the rest of the community"¹⁸. However, the subjective approach alone cannot be conclusive as to the defining of a protected group within the meaning of Genocide Convention¹⁹. Furthermore, the ICTY Appeals Chamber has found that a targeted group may not be defined in the negative²⁰. Also, political, cultural, linguistic, economical, gender and similar other groups are not protected by the Genocide Convention.

In order to establish genocide, it must be proven, amongst other things, that the *actus reus* occurred with the intent to destroy a particular protected group as such, in whole or in part. It is further required that there is a physical destruction of the protected group, or a part thereof. It is not sufficient to destroy the national, linguistic, religious, cultural or other identity of a particular group²¹. The necessary requirement to establish genocide in relation to the actual number of victims is that there is a destruction of a "reasonably substantial number" of the members of a protected group, or a "significant section of the group" (with the intent to do so)²².

Extermination as a crime against humanity

Ever since the Nuremberg Tribunal, extermination was included as a criminal offence in the statutes of international and internationalized courts. Extermination, as its name suggests, involves a large number of victims. As with any other crime against humanity, the general elements required for crimes against humanity must be met. Therefore, in

order to prove extermination, it must be established that it was committed in the context of a widespread or systematic attack against any civilian population²³. The ICTR Appeals Chamber has held that:

the crime of extermination requires proof that the accused participated in a widespread or systematic killing or in subjecting a widespread number of people or systematically subjecting a number of people to conditions of living that would inevitably lead to death, and that the accused intended by his acts or omissions this result²⁴.

This finding relates to both the *actus reus* and the *mens rea* required for the crime of extermination. Previously, the Trial Chamber in *Vasiljević* defined the elements of the crime of extermination as follows:

1. The material element of extermination consists of any one act or combination of acts which contributes to the killing of a large number of individuals (*actus reus*).
2. The offender must intend to kill, to inflict grievous bodily harm, or to inflict serious injury, in the reasonable knowledge that such act or omission is likely to cause death, or otherwise intends to participate in the elimination of a number of individuals, in the knowledge that his action is part of a vast murderous enterprise in which a large number of individuals are systematically marked for killing or killed (*mens rea*)²⁵.

The conduct required for the *actus reus* of extermination includes any method of killing²⁶. Furthermore, under any acts or combination of acts required for the *actus reus* of extermination, it has been found that this includes conditions such as deprivation of food and medicine²⁷ and subjection “to conditions of life calculated to bring about the destruction of a numerically significant part of the population”²⁸. It is also possible to commit extermination by omission²⁹, and responsibility for extermination may even be remote or indirect³⁰. It should also be noted that extermination “must be collective in nature rather than directed towards singled out individuals”³¹.

As to the “numerically significant part” required to satisfy the *actus reus* of extermination, the ICTR Appeals Chamber found that the “crime of extermination is the act of killing on a large scale”³², and that it must be established that mass killings occurred³³. A number of ICTY Trial Chambers have declined to give a minimum number of victims required for extermination and seem to agree that “the requirement of massiveness as a constitutive element of the *actus reus* of extermination has to be determined on a case-by-case analysis of all relevant factors”³⁴. The Appeals Chamber has found that “the expressions ‘on a large scale’ or ‘large number’ do not, however, suggest a numerical minimum”³⁵.

In order to satisfy the *mens rea* required for extermination, it is necessary that the perpetrator intends to kill persons on a massive scale, or intends to create conditions of life that will lead to the death of a large number of people³⁶. It is further required that an accused knew that his actions were part of a widespread or systematic attack against a civilian population³⁷. Discriminatory intent is not required for extermination. The ICTY Appeals Chamber has found that discriminatory intent was not a legal element required for any of the forms of crimes against humanity listed in Article 5 of the ICTY Statute, with the exception of persecution which expressly requires it³⁸. Following this finding, the Trial Chamber in the *Krstić* case found that “it is unnecessary that the victims were discriminated against for political, social or religious grounds, to establish the crime of extermination”. In Article 3 of the ICTR Statute, there is a jurisdictional requirement that the crimes against humanity need to be committed on a discriminatory ground³⁹. However, the ICTR Appeals Chamber has found that this feature in the ICTR Statute: did not depart from international humanitarian law nor did it change the legal ingredients required under international humanitarian law with respect to crimes against humanity. It

limited at the very most the jurisdiction of the Tribunal to a sub-group of such crimes, which in actuality may be committed in a particular situation⁴⁰.

For a fuller understanding, it should be noted that murder as a crime against humanity, and extermination as a crime against humanity have very similar elements. In the words of the ICTR Appeals Chamber: “the only element that distinguishes these offences is the requirement of the offence of extermination that the killings occur on a mass scale”⁴¹.

Persecution as a crime against humanity

The ICTY Appeals Chamber has confirmed that “the crime of persecution consists of an act or omission which discriminates in fact and which: denies or infringes upon a fundamental right laid down in international customary or treaty law (the *actus reus*); and was carried out deliberately with the intention to discriminate on one of the listed grounds, specifically race, religion or politics (the *mens rea*)”⁴². The ICC definition is much broader as it also includes discrimination on cultural, ethnic, and gender grounds⁴³. As pointed out above in relation to extermination, the general elements required for crimes against humanity must also be met in relation to persecution as well.

There is no exhaustive list of persecutory acts, but in the ICTY jurisprudence, it has been found that the following acts may constitute persecution: destruction of property or means of subsistence, unlawful detention, unlawful confinement, deportation and forcible transfer, harassment, humiliation and psychological abuse, murder, torture, cruel and inhumane treatment, extermination, serious bodily and mental harm, rape, attacks launched deliberately against civilians or civilian objects, and forced labour⁴⁴.

In sum, the crime of persecution requires that there is an act which entails a discriminatory intent against the victim(s) on a racial, political or religious ground. For example, a person is murdered, detained or killed because he is, for example, of a certain race. The discriminatory intent required for persecution is similar to the specific intent required for genocide. Mettraux pointed out that “the discriminatory *mens rea* [required for persecution] stops short of the genocidal intent to destroy a particular group”⁴⁵. This will be discussed further below.

Differences and similarities between the three crimes and concluding remarks

Genocide and crimes against humanity are indeed very similar offences. At times, genocide has been considered to be a form (the most vicious one) of crimes against humanity. Even though the two crimes are, in the words of Schabas, “cognates”⁴⁶, there are important differences. The main elements that distinguish genocide from crimes against humanity are (i) the required *mens rea*, (ii) the more limited range of underlying offences which may qualify as genocidal, (iii) genocide need not occur in the context of a widespread or systematic attack against a civilian population, (iv) crimes against humanity may only be committed against civilians, whereas genocide can be committed against combatants, and (v) at the ICTY and the ICTR, conspiracy and attempt to commit genocide are punishable whereas the conspiracy or attempt to commit crimes against humanity are not⁴⁷.

The crimes of extermination and genocide are both directed against a group of individuals, and usually as a consequence result in a large number of victims and enormous human suffering. But in relation to genocide, the actual number of victims may be much smaller than in relation to the crime of extermination. Furthermore, genocide may be established as an isolated attack. However, in relation to genocide, the group of targeted individuals has to be a national, racial, religious or an ethnic one, and has to be targeted as such. In order to establish extermination, it is sufficient to prove an intended killing on a large scale, regardless of the question whether the victims were killed with a discriminatory intent and whether they were members of a group⁴⁸. Therefore, the offence of extermination targets a large number of individuals, who do not need to share

any common characteristic⁴⁹. Unlike both persecution and genocide, extermination does not require a discriminatory intent.

In this context, it is questionable whether in relation to the crime of extermination, it is necessary for the perpetrator to target a population or a part thereof. One author suggests that the crime of extermination does not appear to contain a “requirement under customary international law that the murderous enterprise must impact or bring about destruction of a specified proportion of a targeted group”⁵⁰. As pointed out above, what is required for extermination is that a large number of individuals are killed, regardless of the question whether they belong to a population. However, the ICC Elements of Crimes require that a perpetrator inflicts “conditions of life calculated to bring about the destruction of part of a population”⁵¹. Additionally, the *Krstić* Trial Chamber, which relied on this ICC definition, found that the crime of extermination required a “destruction of a numerically significant part of the population concerned”⁵². Neither of the two authorities provides a definition of the envisaged population⁵³, or the source of this requirement in law, prior to the adoption of the ICC Elements of Crime. It seems unclear why the drafters of the ICC Elements of Crime departed from the requirement of a large number of victims in favor of the requirement of a part of a population. It is also not clear how the required population is to be distinguished from any other population. On the other hand, considering the number of States that have ratified the ICC Statute, it could now be argued that the requirement of a (part of a) population, in relation to the crime of extermination, is now customary international law. It remains to be seen how the ICC will deal with this matter, if it is ever faced with this issue.

It has been noted that the crime of extermination fills a useful gap in international criminal justice where the elements of genocide have not been satisfied⁵⁴. This is certainly true in a number of situations where there had been a massive killing, without the specific intent to destroy a national, ethnic, religious or a racial group. On the other hand, the gap seems to be getting smaller. For example, the International Law Commission concluded that extermination “also applies to situations in which some members of a group are killed while others are spared”, thereby filling in another gap in the law⁵⁵. This conclusion implies that genocide would not be applicable in such situations. However, this view seems to be superseded by the jurisprudence of the ICTY on the genocide in Srebrenica, where mainly Bosniak men were killed, and women and children were spared.

Genocide and persecution are similar as they both entail a specific intent towards a victim. Under persecution, an individual is singled out and targeted on political, racial or religious grounds. For genocide, it is required that a group of people bearing a common national, racial, ethnic or a religious characteristic is targeted as such. In the words of the *Jelišić* Trial Chamber:

“Genocide therefore differs from the crime of persecution in which the perpetrator chooses his victims because they belong to a specific community but does not necessarily seek to destroy the community as such.”⁵⁶

Therefore it is the specific intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such that is the fundamental characteristic of the crime of genocide:

it is the mental element of the crime of genocide that distinguishes it from other crimes that encompass acts similar to those that constitute genocide. The evidence must establish that it is the group that has been targeted, and not merely specific individuals within that group. That is the significance of the phrase ‘as such’ in the chapeau. Whereas it is the individuals that constitute the victims of most crimes, the ultimate victim of genocide is the group, although its destruction necessarily requires the

commission of crimes against its members, that is, against individuals belonging to that group. This is what differentiates genocide from the crime against humanity of persecution. Even though they both have discriminatory elements, some of which are common to both crimes, in the case of persecution, the perpetrator commits crimes against individuals, on political, racial or religious grounds⁵⁷.

In fact, the perpetrators of genocide:

identify entire human groups for extinction. Those who devise and implement genocide seek to deprive humanity of the manifold richness its nationalities, races, ethnicities and religions provide. This is a crime against all of humankind, its harm being felt not only by the group targeted for destruction, but by all of humanity⁵⁸.

It is this evil virtue of genocide that makes genocide the crime of crimes and fascinates so many scholars, activists, politicians and others. Furthermore, emotional, historical and political factors add to the already grave connotation that the term genocide bears. So the perception that genocide is the worst crime is not that strange to the legal world either, and is not limited to popular belief. Never have courts used more prophetic words than when dealing with genocide. There is therefore merit to the claim that genocide stands out above all the other crimes.

But it is also often forgotten that a finding that genocide did not occur, does not deny that a killing on a mass scale had occurred. Such a finding is often accompanied with a ruling that there had occurred a serious violation of international humanitarian law and a conviction for crimes against humanity or war crimes. It is further also not understood, in the eye of the public and in eye of the victims, that a conviction for persecution as a crime against humanity entails a discriminatory intent against the victims. In such a case, the victims had been killed because they belonged to a particular national, ethnical, racial or religious, or even some other group⁵⁹. What lacks in labeling the crime as genocide is the lack of proof in a criminal trial that there was an intent on behalf of the perpetrator to destroy the national, ethnical, racial or religious group as such⁶⁰. It must be borne in mind that it is often very difficult to prove the specific intent as it is “a mental factor which is difficult, even impossible to determine”. If there was no high requirement for the *mens rea* of genocide, it would not be different from extermination or persecution. In case of a conviction for extermination, there is a lack of both the discriminatory intent and the specific intent to destroy a protected group. But the factual result, the number of victims, can often be higher in cases of conviction of extermination, and even persecution, than in a case of genocide.

It is true that genocide stands out from other crimes as the worst atrocity because of its specific intent. But, the high threshold which needs to be met in order to establish genocide can, and often does, result in a failure to enter a conviction for genocide. This can lead to an understandable outcry and disappointment in the system of justice by the victims and the public. Therefore, it is necessary to understand that there are crimes which just fall short of being labeled as genocide, but crimes which carry almost the same gravity and cruelty with them as genocide, and which may even have resulted in a higher number of victims.

1 Associate Legal Officer, Chambers ICTY; formerly Associate Legal Officer in ICTY Registry and Legal Assistant to an ICTY defense team. All views presented in the article are solely those of the author in his individual capacity and do not represent the views of the United Nations or the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia.

2 See for example, *Prosecutor v. Serushago*, Sentence, 5 February 1999, para. 15

3 He combined the ancient Greek word *genos*, which means race, nation or tribe, with the Latin word to kill, *caedere*, see William A. Schabas, *Genocide in International Law*, Cambridge University Press (2000), p. 25 (“Schabas *Genocide*”), who refers to Raphael Lemkin’s renowned book *Axis Rule in Occupied Europe*, *Laws*

of Occupation, Analysis of Government, Proposals of Redress, Washington: Carnegie Endowment for World Peace (1944)

4 It is true that no definition of the crime of genocide existed at the time, but the term had already begun to be used. The ICTR Appeals Chamber had found that “the indictment before the International Military Tribunal at Nuremberg charged, as part of the war crimes count, that the defendants ‘conducted deliberate and systematic genocide, viz., the extermination of racial and national groups, against the civilian populations of certain occupied territories in order to destroy particular races and classes of people and national, racial, or religious groups, particularly Jews, Poles, and Gypsies and others’” (*Prosecutor v. Rwamakuba*, Decision on Interlocutory Appeal Regarding Application of Joint Criminal Enterprise to the Crime of Genocide, 24 October 2002, para. 14 which also refers to *United States of America, et al. v. Göring, et al.*, International Military Tribunal, Indictment dated 6 October 1945, Count Three, Part VIII(A)). The term genocide was also used in the closing speech of the prosecution. Also less than two months after the Nuremberg Judgment, the U.N. General Assembly had adopted a resolution which provides that “genocide is a denial of the right of existence of entire human groups, as homicide is the denial of the right to live of individual human beings.” (U.N. GA Res. 96(I), UN Doc. A/RES/96(I) (1946), 11 December 1946). For more on this, see Guénaël Mettraux, “International Crimes and the Ad Hoc Tribunals”, Oxford University Press (2005), (“Mettraux, *International Crimes*”) pp. 193-199

5 The Statute of the Special Court for Sierra Leone does not include the crime of genocide

6 Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, 78 UNTS 277 (1948) (“Genocide Convention”), Adopted by U.N. General Assembly Resolution 260(III)A on 9 December 1948. The Genocide Convention entered into force on 12 January 1951, upon its twentieth ratification

7 Article 53 of the Vienna Convention on the Law of Treaties provides the definition of a pre-emptory norm: “For the purposes of the present Convention, a peremptory norm of general international law is a norm accepted and recognized by the international community of States as a whole as a norm from which no derogation is permitted and which can be modified only by a subsequent norm of general international law having the same character”

8 *Reservations to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of genocide (Advisory Opinion)*, 1951 ICJ Reports 16, p. 23

9 See Schabas, *Genocide*, pp. 153-154

10 *Prosecutor v. Kayishema and Ruzindana* (Appeal) Judgment (Reasons), 1 June 2001, para. 151. *Prosecutor v. Blagojević and Jokić*, Judgment, 17 January 2005, para. 642 (“*Blagojević and Jokić* Trial Judgment”); *Prosecutor v. Brđanin*, Judgment, 1 September 2004 (“*Brđanin* Trial Judgment”), para. 689. In the jurisprudence of both U.N. Tribunals “murder has consistently been defined as the death of the victim which results from an act or omission by the accused, committed with the intent either to kill or to cause serious bodily harm with the reasonable knowledge that it would likely lead to death” (see *Blagojević and Jokić* Trial Judgment para. 556). See, e.g., *Prosecutor v. Delalić et al.*, (Appeal) Judgment, 20 February 2001, para. 423; *Prosecutor v. Jelišić*, Judgment, 14 December 1999 (“*Jelišić* Trial Judgment”), para. 35; *Prosecutor v. Stakić*, Judgment, 31 July 2003 (“*Stakić* Trial Judgment”), para. 584; *Prosecutor v. Krstić*, Judgment, 2 August 2001 (“*Krstić* Trial Judgment”), para. 485

11 *Krstić* Trial Judgment, para. 513

12 *Krstić* Trial Judgment, para. 513; *Blagojević and Jokić* Trial Judgment, para. 645

13 *Stakić* Trial Judgment, para. 518 referring to the *Akayesu* case at the ICTR. Examples of such methods consist of, but are not limited to, “methods of destruction apart from direct killings such as subjecting the group to a subsistence diet, systematic expulsion from homes and denial of the right to medical services. Also included is the creation of circumstances that would lead to a slow death, such as lack of proper housing, clothing and hygiene or excessive work or physical exertion” (*Brđanin* Trial Judgment, para. 691)

14 See *Prosecutor v. Gacumbitsi*, (Appeal) Judgment, 7 July 2006, paras. 59-61. In this case, Mr. Gacumbitsi separated Tutsis, who were subsequently killed, from Hutus at the scene of crime

15 *Prosecutor v. Kambanda*, Judgment, 4 September 1998, para. 16

16 See the discussion on persecution below

17 *Prosecutor v. Akayesu*, Judgment, 2 September 1998, (“*Akayesu* Trial Judgment”), paras. 512-515

18 *Jelišić* Trial Judgment, para. 70

19 See *Prosecutor v. Stakić*, (Appeal) Judgment, 22 March 2006 (“*Stakić* Appeal Judgment”), para. 25

20 *Stakić* Appeal Judgment, paras. 26-28. For example in this case, the ‘definition’ ‘non-Serbs’ was not sufficient

21 “Report of the International Law Commission on the Work of its Forty-Eighth Session 6 May – 26 July 1996”, UN Doc. A/51/10, (“ILC Report 1996”), pp. 45-46

22 See *Prosecutor v. Sikirica*, Judgment on Defense Motions to Acquit, 3 September 2001 (“*Sikirica* R98bis Decision”), para. 65. The first element examines the actual number of the targeted members of the protected group as a proportion of the entire group, thereby acknowledging the possibility of targeting a protected group in a limited geographic zone. The second element focuses on the significance of a targeted section of the group, such as its leadership

23 The general requirements required for crimes against humanity differ somewhat in the Statutes of the ICTY, ICTR and ICC. For example, at the ICTY there is a jurisdictional requirement that the widespread or systematic attack against any civilian population be committed in an armed conflict (ICTYSt., Article 5). At the ICTR, it is required that the widespread or systematic attack against any civilian population be committed on national, political, ethnic, racial or religious grounds (ICTRSt., Article 3). For more on the general elements required for crimes against humanity at the ICTY and the ICTR, see Mettraux, *International Crimes*, pp. 147-173. For ICC, see William A. Schabas, "An Introduction to the International Criminal Court", 2nd ed., Cambridge University Press, (2004), pp. 41-51

24 *Prosecutor v. Elizaphan Ntakirutimana and Gérard Ntakirutimana* (Appeal) Judgment, 13 December 2004 ("*Ntakirutimana* Appeal Judgment"), para. 522

25 *Prosecutor v. Vasiljević*, Judgment, 29 November 2002 ("*Vasiljević* Trial Judgment"), para. 229. This definition was also adopted in the *Brđanin* Trial Judgment, para. 389, fn. 920

26 See ICC Elements of Crimes (ICC-ASP/1/3), Article 7(1)(b), under 1, fn. 8. See also *Krstić* Trial Judgment, para. 498

27 *Brđanin* Trial Judgment, para. 389

28 *Krstić* Trial Judgment, para. 503; See also ICC Elements of Crimes (ICC-ASP/1/3), Article 7(1)(b), under 1

29 *Ntakirutimana* Appeal Judgment, para. 522; *Brđanin* Trial Judgment, para. 389; *Blagojević and Jokić* Trial Judgment, para. 573

30 *Brđanin* Trial Judgment, para. 390

31 *Vasiljević* Trial Judgment, para. 227; *Stakić* Trial Judgment, para. 639; *Brđanin* Trial Judgment, para. 390

32 *Ntakirutimana* Appeal Judgment, para. 516, *Vasiljević* Trial Judgment, para. 232

33 *Ntakirutimana* Appeal Judgment, para. 521

34 See *Brđanin* Trial Judgment, para. 391; *Stakić* Trial Judgment, para. 640; The Trial Chamber in *Vasiljević* concluded that it "is not aware of cases which, prior to 1992, used the phrase 'extermination' to describe the killing of less than 733 persons. The Trial Chamber does not suggest, however, that a lower number of victims would disqualify that act as 'extermination' as a crime against humanity, nor does it suggest that such a threshold must necessarily be met" (*Vasiljević* Trial Judgment, fn. 587). The Trial Chamber in *Brđanin* has found that at least 1699 victims satisfy the element of massiveness for the crime of extermination (*Brđanin* Trial Judgment, para. 465)

35 *Ntakirutimana* Appeal Judgment, para. 516

36 *Brđanin* Trial Judgment, para. 395; *Blagojević and Jokić* Trial Judgment, para. 574; *Stakić* Trial Judgment, paras. 641-642; *Vasiljević* Trial Judgment, paras. 228-229. One ICTY Trial Chamber found that "the *mens rea* standard required for extermination does not include a threshold of negligence or gross negligence: the accused's act or omission must be done with intention or recklessness (*dolus eventualis*)", see *Brđanin* Trial Judgment, para. 395

37 See *Vasiljević* Trial Judgment, para. 229. See ICC Elements of Crimes (ICC-ASP/1/3), Article 7(1)(b), under 4

38 *Prosecutor v. Tadić*, (Appeals) Judgment, 15 July 1999, para. 281-305

39 See Article 3 of the ICTR Statute. See also *Prosecutor v. Akayesu*, (Appeal) Judgment, 1 June 2001, para. 464 where the ICTR Appeals Chamber held that: "In the opinion of the Appeals Chamber, except in the case of persecution, a discriminatory intent is not required by international humanitarian law as a legal ingredient for all crimes against humanity. To that extent, the Appeals Chamber endorses the general conclusion and review contained in *Tadić*, as discussed above. However, though such is not a requirement for the crime *per se*, all crimes against humanity, may, in actuality, be committed in the context of a discriminatory attack against a civilian population. As held in *Tadić*: "[i]t is true that in most cases, crimes against humanity are waged against civilian populations which have been specifically targeted for national, political, ethnic, racial or religious reasons". It is within this context, and in light of the nature of the events in Rwanda (where a civilian population was actually the target of a discriminatory attack), that the Security Council decided to limit the jurisdiction of the Tribunal over crimes against humanity solely to cases where they were committed on discriminatory grounds. This is to say that the Security Council intended thereby that the Tribunal should not prosecute perpetrators of other possible crimes against humanity"

40 *Prosecutor v. Akayesu*, (Appeal) Judgment, 1 June 2001, paras. 464-469

41 *Ntakirutimana* Appeal Judgment, para. 542. The International Law Commission has found that "the act to carry out the offence of extermination involves an element of mass destruction which is not required for murder"; See also ILC Report 1996, p. 48. See also *Brđanin* Trial Judgment, para. 388 where it was held that: "The jurisprudence of this Tribunal and the ICTR has consistently held that, apart from the question of scale, the core elements of willful killing (Article 2) and murder (Article 3 and Article 5) on the one hand and extermination (Article 5) on the other are the same"

42 *Prosecutor v. Krnojelac*, (Appeal) Judgment, 17 September 2003, para. 185

43 See ICC Statute, 7(1)(h). Regrettably, the purposes of this article do not allow a more extensive comparison between the two definitions

44 For an overview of the ICTY jurisprudence on these acts, see Human Rights Watch, "Genocide, War Crimes and Crimes against Humanity, a Topical Digest of the Case Law of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia", New York (2006), Volume 1, pp. 276-328

45 Mettraux, *International Crimes*, p. 334

46 William A. Schabas, "The UN International Criminal Tribunals", Cambridge University Press (2006) ("Schabas, U.N. Tribunals"), p. 185

47 See Mettraux, *International Crimes*, pp. 329-340. See Article 4(3) of the ICTY Statute, and Article 2(3) of the ICTR Statute

48 See also *Prosecutor v. Musema* (Appeal) Judgment, 16 November 2001, para. 366

49 ILC Report 1996, p. 48

50 See Mettraux, *International Crimes*, p. 78

51 ICC Elements of Crimes (ICC-ASP/1/3), Article 7(1)(b), under 1 (emphasis added). The ICC Elements of Crimes further require that, in relation to extermination, "the conduct constituted, or took place as part of, a mass killing of members of a civilian population" (ICC Elements of Crimes, Article 7(1)(b), under 2, emphasis added)

52 *Krstić* Trial Judgment, para 502

53 For example, it is unclear whether the population concerned is a population of a town, or a camp, or any population

54 See Schabas, U.N. Tribunals, p. 199, referring to Chesterman, "An Altogether Different Order: Defining the Elements of Crimes Against Humanity" in 10 *Duke Journal of Comparative and International Law* 137 (2000) at pp. 336-337

55 ILC Report 1996, p. 48

56 *Jelišić* Trial Judgment, para. 79

57 *Sikirica*, Rule 98bis Decision, para. 89

58 *Prosecutor v. Krstić* (Appeal) Judgment, 19 April 2004, para. 36

59 One Trial Chamber considered that: "All crimes falling within the jurisdiction of this Tribunal are characterizes [sic] as 'serious violations of international humanitarian law.' The crimes for which the Accused in this case have been convicted clearly warrant such a label. While not seeking to minimize the gravity of any other crimes, the Trial Chamber finds that two of the crimes for which the Accused have been convicted warrant special attention due to their targeting of groups because on discriminatory grounds: genocide and persecutions as a crimes against humanity" *Blagojević and Jokić* Trial Judgment, para. 834

60 *Akayesu* Trial Judgment, para. 523

Težina genocida u svjetlu progona i istrebljenja kao zločina protiv čovječnosti

Članak Amira Čengića¹

Gledan očima laika, genocid se često percipira kao najstrašniji zločin koji se može počiniti. Ova percepcija je pojačana slikama teških zlodjela počinjenih širom svijeta o kojima se svakodnevno izvještava na vijestima, na taj način podsjećajući na užase holokausta. Nju, naravno, pospješuju emotivni i historijski faktori, kao i političari koji vrlo često brzopleto pozivaju na vršenje genocida, na taj način dodatno uznemiravajući ionako istrzane ljude kojima se obraćaju.

Ali koji su pravni elementi neophodni za kvalifikaciju genocida? Da li je genocid uistinu najstrašniji zločin koji se može desiti? Da li neprepoznavanje genocida u pojedinačnom slučaju podrazumijeva negiranje da je počinjen težak zločin masovnih razmjera? U ovom članku pokušaćemo da odgovorimo na ovo i slična pitanja poredeći krivično djelo genocida sa krivičnim djelima istrebljivanja i progona kao zločinima protiv čovječnosti. Ocjena stvarne težine krivičnog djela genocida zasnivaće se na usporedbi ova dva krivična djela. Nemamo namjeru da detaljno elaboriramo elemente pomenutih krivičnih djela. Naprotiv, biće ponuđen kratak pregled definicija ova dva zločina, kako bi se potom mogli usredsrediti na njihove razlike i sličnosti.

Genocid

Pravnici su okarakterisali genocid kao “zločin nad zločinima”². Autor ovog termina je Rafael Lemkin koji je želio da opiše užase II svjetskog rata³. Stoga je začuđujuće da Nirnberški krivični sud, koji je uspostavljen da sudi onima koji su najodgovorniji za ova zlodjela, nije procesuirao genocid⁴. Dva *ad hoc* krivična suda Ujedinjenih nacija primjenjivala su i dodatno proširila pravo o genocidu, a može se očekivati i da će Međunarodni krivični sud nastaviti sa tom praksom⁵.

U članu 2 Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida⁶, definicija genocida glasi:

Član 2

U smislu ove Konvencije, genocid označava bilo koji od djela nabrojanih u daljem tekstu, počinjenih s namjerom da se u potpunosti ili djelimično uništi kao takva neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa:

- (a) Ubijanje pripadnika grupe;
- (b) Nanošenje teških tjelesnih ili duševnih povreda pripadnicima grupe;
- (c) Smišljeno nametanje pripadnicima grupe takvih životnih uslova sračunatih da dovedu do njenog potpunog ili djelimičnog fizičkog uništenja;
- (d) Uvođenje mjera kojima je cilj sprečavanje rađanja unutar grupe;
- (e) Prisilno premještanje djece te grupe u drugu grupu.

Konvencija o genocidu je centralni i najvažniji pravni instrument prava o genocidu. Ova definicija preslikana je *verbatim* u Statutu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (Član 4), Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (Član 2) i Međunarodnog krivičnog suda (Član 6). Usvajanje Konvencije o genocidu je dovelo i do nacionalnih sprovođenja konvencije, pri čemu je ovo krivično djelo uvršteno u većinu nacionalnih pravnih sistema, što je naknadno rezultiralo jurisprudencijom koja je obogatila proučavanje genocida. Osim toga, Međunarodni sud pravde posmatra genocid ne samo kao dio običajnog međunarodnog prava, nego i kao usvojenu normu⁷ međunarodnog prava u definiciji koja glasi:

‘zločin po međunarodnom pravu’ koji podrazumijeva negiranje prava na postojanje

čitavih grupa ljudi, negiranje koje šokira svijest čovječanstva i rezultira velikim gubicima za čovječanstvo, koji je u suprotnosti sa moralnim pravom, te duhom i ciljevima Ujedinjenih nacija [...] Polazna posljedica ovog koncepta je da su principi usvojeni od strane civilizovanih nacija obavezujući za članice, čak i bez konvencionalnih obaveza. Slijedeća posljedica je univerzalni karakter osude genocida i neophodne saradnje 'kako bi se čovječanstvo oslobodilo tog morskog zla (Preambula Konvencije)⁸.

Actus reus genocida može biti ostvaren činjenjem bilo koje od radnji navedenih u gornjoj definiciji. Ovaj spisak je neiscrpan lista genocidnih radnji⁹. Što se tiče prve radnje, izraz "ubijanje" je izjednačen sa izrazom ubistvo i odnosi se na ubistvo s umišljajem, ali ne nužno ubistvo s direktnim umišljajem¹⁰. Nanošenje teških tjelesnih ili duševnih povreda pripadnicima ugrožene grupe podrazumijeva "namjernu radnju ili propuštanje radnje koji uzrokuje tešku tjelesnu ili duševnu patnju"¹¹. Ona ne mora biti trajna ili neizlječiva, ali mora rezultirati "ozbiljnim i dugoročnim oštećenjima sposobnosti osobe da vodi normalan i konstruktivan život"¹².

Treća formulacija koja može ostvariti *actus reus* genocida se tiče "metoda uništenja kojim počinitelj ne postiže momentano ubijanje pripadnika grupe, ali koji je u svojoj konačnosti usmjeren na njihovo fizičko uništenje"¹³. Preostale dvije formulacije *actus reus* su egzaktnije i nije ih potrebno dodatno objašnjavati. Međutim, potrebno je napomenuti da je genocid moguć i u slučaju da počinitelj vrši izdvajanje osoba koje pripadaju ciljnoj grupi iz drugih grupa, jer je ta radnja "u jednakoj mjeri integralan element genocida kao i ubijanja koja su na taj način omogućena"¹⁴.

Upravo umišljaj svojstven genocidu čini ovo krivično djelo jedinstvenim u međunarodnom pravu¹⁵. Kako bi bio proglašen krivim za počinjenje genocida, počinitelj mora posjedovati umišljaj da uništi, u potpunosti ili pojedinačno, nacionalnu, etničku, rasnu ili vjersku grupu. Nije dovoljno dokazati da je lice poubijalo pojedince zato što su pripadali određenoj zaštićenoj grupi¹⁶. Ovdje se postavlja pitanje na koji način se identifikuje, ili definiše, neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa. *Ad hoc* krivični sudovi UN-a iznašli su dva pristupa odgovoru na ovo pitanje. Prvi od njih je objektivni pristup čiji je cilj iznalaženje jasne definicije svake od četiri grupe¹⁷. Drugi pristup je subjektivni i cilj mu je da "posmatra status nacionalne, etničke ili rasne grupe s tačke gledišta onih osoba koji žele da izdvoje tu grupu iz ostatka zajednice"¹⁸. Međutim, primjenjujući samo subjektivni pristup nemoguće je doći do konačne definicije zaštićene grupe u smislu Konvencije o genocidu¹⁹. Osim toga, Žalbeno vijeće Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju došlo je do zaključka da ciljna grupa ne mora biti definisana prostom negacijom²⁰. Takođe, političke, kulturne, lingvističke, ekonomske, spolne i druge slične grupe nisu zaštićene prema Konvenciji o genocidu.

Kako bi se utvrdilo postojanje genocida, mora se, između ostalog, dokazati da je *actus reus* nastupio sa umišljajem da se uništi određena zaštićena grupa kao takva, u potpunosti ili djelimično. Dalje je potrebno i fizičko uništenje zaštićene grupe, ili njenog dijela. Nije dovoljno uništenje nacionalnog, lingvističkog, vjerskog, kulturnog ili drugog identiteta grupe²¹. Neophodan uslov za utvrđivanje postojanja genocida u pogledu stvarnog broja žrtava je uništenje "racionalno znatnog broja" pripadnika zaštićene grupe, ili "znatnog dijela grupe" (s namjerom izvršenja uništenja)²².

Istrebljenje kao zločin protiv čovječnosti

Još od Nirnberškog tribunala, istrebljivanje je uvršteno kao krivično djelo u statute međunarodnih i internacionalizovanih sudova. Istrebljivanje, kao što i sam naziv govori, obuhvata veliki broj žrtava. Kao i sa bilo kojim drugim zločinom protiv čovječnosti, mora biti zadovoljeno postojanje opštih elemenata zločina protiv čovječnosti. Stoga, kako bi se dokazalo istrebljivanje, mora se utvrditi da je ono počinjeno u kontekstu opsežnih ili sistematičnih napada na civilno stanovništvo²³. Žalbeno vijeće Međunarodnog krivičnog

suda za Ruandu izvelo je zaključak da je:

za zločin istrebljivanja neophodan dokaz o učestvovanju optuženog u opsežnom i sistematičnom ubijanju ili u sistematičnom podvrgavanju velikog broja ljudi uslovima življenja koji neupitno vode u smrt, te da je optuženi činjenjem ili propuštanjem činjenja s namjerom doveo do ovog rezultata²⁴.

Ovaj zaključak odnosi se i na *actus reus* i na *mens rea* koji su neophodni za zločin istrebljivanja. Prethodno je Pretresno vijeće u slučaju *Vasiljević* definisalo elemente zločina istrebljivanja kako slijedi:

1. Materijalni elemenat istrebljivanja sadrži bilo koju radnju ili sticaj radnji koje dovode do ubijanja velikog broja pojedinaca (*actus reus*).
2. Počinilac mora imati namjeru da ubije, da nanese teške tjelesne povrede, ili da nanese teške ozljede, svjesno znajući da bi takva radnja ili propuštanje radnje mogla prouzrokovati smrt, ili namjeravati da na neki drugi način učestvuje u likvidaciji izvjesnog broja lica, svjesno znajući da su njegove radnje dio teškog ubilačkog poduhvata u kojem se veliki broj lica sistematično obilježava za likvidaciju ili biva likvidirano (*mens rea*)²⁵.

Neophodno djelovanje za *actus reus* istrebljivanja podrazumijeva bilo koji metod ubijanja²⁶. Nadalje, pod bilo kojom radnjom ili sticajem radnji neophodnih za *actus reus* istrebljivanja, zaključeno je da ovo uključuje uslove kao što su uskraćivanje hrane i lijekova²⁷ i podvrgavanje "uslovima življenja sračunatim da dovedu do uništenja brojčano značajnog broja stanovništva"²⁸. Takođe je moguće počiniti istrebljivanje propuštanjem radnje²⁹, dok odgovornost za istrebljivanje može biti udaljena i indirektna³⁰. Takođe treba napomenuti da istrebljivanje "po prirodi mora sadržavati elemente kolektivnog, a ne biti usmjereno protiv izdvojenih pojedinaca."³¹

Pod "brojčano značajnim dijelom" neophodnim da se zadovolji *actus reus* istrebljivanja, Žalbeno vijeće Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu istaklo je da je "zločin istrebljivanja djelo ubijanja velikih razmjera"³², te da se mora utvrditi da su se desila masovna ubistva³³. Nekoliko Pretresnih vijeća MKSJ je odbilo da brojčano izrazi minimum žrtava neophodnih za kvalifikaciju istrebljivanja i čini se da su se složili da "uslov masovnosti kao konstituirajućeg elementa *actus reus* istrebljivanja mora da se odredi analizom svakog pojedinačnog slučaja uzimajući u obzir sve relevantne činioce³⁴". Žalbeno vijeće ustanovilo je da "izrazi 'velikih razmjera' ili 'veliki broj' ne podrazumijevaju, dapače, postojanje brojčanog minimuma"³⁵.

Kako bi se zadovoljio *mens rea* koji je neophodan za istrebljivanje, neophodno je da počinilac ima namjeru da počinii ubijanja masovnih razmjera, ili da stvori životne uslove koji će prouzrokovati smrt velikog broja ljudi³⁶. Dalje je neophodno da optuženi zna da su njegova djela dio rasprostranjenog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva³⁷. Diskriminirajući umišljaj nije neophodan za istrebljivanje. Žalbeno vijeće MKSJ utvrdilo je da diskriminirajuća namjera nije pravni element neophodan za bilo koji od oblika zločina protiv čovječnosti nabrojanih u Članu 5 Statuta MKSJ, uz izuzetak progona za koji se on izričito zahtjeva³⁸. Nakon ovog zaključka, Pretresno vijeće u slučaju *Krstić* je utvrdilo da "za utvrđivanje zločina progona, nije neophodno da su žrtve bili predmet diskriminacije po osnovu političke, socijalne ili vjerske pripadnosti". Član 3 Statuta MKSJ navodi da postoji pravni uslov za zločine protiv čovječnosti da budu počinjeni po osnovu diskriminacije³⁹. Međutim, Žalbeno vijeće Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu utvrdilo je da se ova karakteristika u Statutu MKSR:

ne razlikuje od humanitarnog prava niti je došlo do promjene pravnih konstituenata neophodnih za kvalifikaciju zločina protiv čovječnosti po međunarodnom humanitarnom pravu. Ona je ograničila nadležnost Krivičnog suda na pod-grupu tih zločina, koji u suštini mogu biti počinjeni u posebnim situacijama⁴⁰.

Za bolje razumijevanje, treba napomenuti da ubistvo kao zločin protiv čovječnosti, i istrebljivanje kao zločin protiv čovječnosti imaju vrlo slične elemente. Po riječima Žalbenog vijeća MKSR: “jedini element koji razlikuje ova dva krivična djela je uslov za krivično djelo istrebljivanja mora biti počinjeno u masovnim razmjerima”⁴¹.

Progon kao zločin protiv čovječnosti

Žalbeno vijeće MKSJ ustanovilo je da se “zločin progona sastoji od činjenja ili propuštanja činjenja diskriminirajuće radnje i koji: negira ili uskraćuje fundamentalna prava data međunarodnim običajnim ili sporazumnim pravom (*actus reus*); i koji je izvršen namjerno s ciljem diskriminacije po osnovu jedne od nabrojanih pripadnosti, naročito rase, vjerske ili političke (*mens rea*)⁴²”. Definicija Međunarodnog krivičnog suda je mnogo šira jer uključuje i diskriminaciju po osnovu kulturne, etničke i polne pripadnosti⁴³. Kao što je naglašeno u prethodnom tekstu u pogledu istrebljivanja, opšti elementi neophodni za kvalifikaciju zločina protiv čovječnosti se moraju zadovoljiti i u pogledu progona.

Ne postoji iscrpna lista radnji progona, ali u jurisprudenciji MKSJ, utvrđeno je da slijedeće radnje sadrže elemente progona: uništavanje imovine ili sredstava za preživljavanje, nezakonito pritvaranje, nezakonito zatvaranje, deportacija ili prisilno premještanje, uznemiravanje, ponižavanje i psihološko zlostavljanje, ubistvo, mučenje, okrutno i nehumano postupanje, istrebljivanje, teške tjelesne i duševne povrede, silovanje, napadi usmjereni protiv civila ili civilnih objekata, i prisilni rad⁴⁴.

Dakle, za zločin progona je neophodno da postoji djelo koji sadrži diskriminirajući umišljaj protiv žrtve(ava) na rasnoj, političkoj ili vjerskoj osnovi. Na primjer, lice je ubijeno, zatvoreno ili likvidirano, zbog toga što je, recimo, pripadnik određene rase. Diskriminirajući umišljaj koji je neophodan za kvalifikaciju progona je sličan specifičnom umišljaju koje je neophodan kod genocida. Mettraux je istakao da “diskriminirajući *mens rea* [neophodan kod progona] preže od genocidnog umišljaja za uništenjem određene grupe”⁴⁵. O ovome će biti pomena u daljem tekstu.

Razlike i sličnosti između tri zločina i zaključne napomene

Genocid i zločini protiv čovječnosti su zaista vrlo slična krivična djela. U nekim slučajevima, genocid se može posmatrati kao (najstrašniji) oblik zločina protiv čovječnosti. Čak iako su nazivi ova dva zločina, po riječima Schabasa, “srodne riječi”⁴⁶, postoje bitne razlike. Osnovni element koji razlikuje genocid od zločina protiv čovječnosti su (i) neophodni *mens rea*, (ii) ograničeniji raspon povezanih krivičnih djela koja se mogu kvalifikovati kao genocidna, (iii) genocid se ne mora pojaviti u kontekstu rasprostranjenih ili sistematičnih napada usmjerenih protiv civilnog stanovništva, (iv) zločine protiv čovječnosti je moguće počinuti jedino protiv civila, dok se genocid može počinuti i protiv vojnih lica, i (v) na MKSJ i MKSR, urota i pokušaj činjenja genocida su kažnjivi dok urota i pokušaj činjenja zločina protiv čovječnosti nisu⁴⁷.

Zločini istrebljivanja i genocida su usmjereni protiv grupe pojedinaca, i obično kao posljedica rezultiraju velikim brojem žrtava i neizmjernim ljudskim stradanjima. Međutim u poređenju sa genocidom, stvarni broj žrtava može biti mnogo manji nego ako se poređenje izvrši sa zločinom istrebljivanja. Osim toga, genocid može biti utvrđen kao izolovan napad. Dakako, u pogledu genocida, grupa ciljanih pojedinaca mora biti određene nacionalne, vjerske ili etničke pripadnosti, i kao takva mora biti predmet zločina. U cilju utvrđivanja istrebljivanja, dovoljno je dokazati ubistvo s umišljajem velikih razmjera, bez obzira da li su žrtve likvidirane s diskriminirajućim umišljajem i da li su bili pripadnici određene grupe⁴⁸. Stoga, krivično djelo istrebljivanja je usmjereno protiv velikog broja pojedinaca, koji ne moraju posjedovati nikakve zajedničke karakteristike⁴⁹. Za razliku i od progona i od genocida, za istrebljivanje nije neophodno postojanje diskriminirajućeg umišljaja.

U ovom kontekstu, pitanje je da li bi, u pogledu zločina istrebljivanja, bilo neophodno da

počinilac cilja na neku populaciju ili njen određeni dio. Jedan autor navodi da zločin istrebljivanja ne izgleda kao da sadrži "uslov po običajnom međunarodnom pravu da zločinački poduhvat mora uticati na ili prouzrokovati uništenje određenog omjera ciljane grupe"⁵⁰.

Kao što je navedeno u prethodnom tekstu, ono što je neophodno kod istrebljivanja je da je likvidiran veliki broj pojedinaca, bez obzira da li pripadaju toj populaciji. Međutim, Elementi zločina Međunarodnog krivičnog suda imaju za uslov da počinilac uzrokuje "životne uslove sračunate da dovedu do uništenja dijela populacije"⁵¹. Osim toga, Pretresno vijeće u slučaju *Krstić*, koje se baziralo na ovoj definiciji Međunarodnog krivičnog suda, je utvrdilo da zločin istrebljivanja zahtjeva "uništenje brojčano značajnog broja date populacije"⁵². Nijedan od ova dva organa ne daju definiciju populacije o kojoj je riječ⁵³, ili izvor ovog uslova u pravu, koji je prethodio usvajanju Elemenata zločina Međunarodnog krivičnog suda. Čini se nejasno zašto su autori Elemenata zločina Međunarodnog krivičnog suda odabrali uslov jednog dijela populacije umjesto uslova veliki broj žrtava. Takođe nije jasno po čemu se predmetna populacija može razlikovati od bilo koje druge populacije. S druge strane, s obzirom da je veliki broj članica ratifikovao Statut Međunarodnog krivičnog suda, ima mjesta za tvrdnju da je uslov (jednog dijela) populacije, u vezi sa zločinom istrebljivanja, postao dio običajnog međunarodnog prava. Ostaje da se vidi kako će Međunarodni krivični sud da riješi ovo pitanje, u slučaju da se ikad sretne s njim u postupku.

Napomenuto je da zločin istrebljivanja popunjuje postojeću prazninu u međunarodnom krivičnom pravosuđu tamo gdje nisu zadovoljeni elementi genocida⁵⁴. Ovo je svakako istina u velikom broju situacija u kojima su se desila masovna ubijanja, bez konkretnog umišljaja za uništenje nacionalne, etničke, vjerske ili rasne grupe. S druge strane, ova praznina se izgleda smanjuje. Na primjer, Međunarodna pravna komisija je zaključila da se istrebljivanje primjenjuje "i u situacijama kad su neki pripadnici grupe ubijeni dok su drugi pošteđeni", na taj način popunjavajući drugu rupu u zakonu⁵⁵. Ovaj zaključak podrazumijeva da genocid ne bi bio primjenjiv u tim situacijama. Međutim, ovo gledište zaklanja jurisprudencija MKSJ u slučaju u Srebrenici, gdje su ubijeni uglavnom muškarci Bošnjaci, dok su žene i djeca pošteđeni.

Genocid i progon su slični u tome što oba zločina podrazumijevaju specifičan umišljaj prema žrtvi. Pod progonom, pojedinac je izdvojen i obilježen po osnovu političke, rasne ili vjerske pripadnosti. Što se tiče genocida, neophodno je da grupa ljudi koja se poistovjećuje sa istim nacionalnim, rasnim, etničkim ili vjerskim obilježjima bude kao takva obilježena. Po riječima Pretresnog vijeća u slučaju *Jelisić*:

"Genocid se prema tome razlikuje od zločina progona u kojem počinilac bira žrtve jer one pripadaju određenoj zajednici, ali ne namjerava da nužno uništi zajednicu kao takvu."⁵⁶

Stoga je specifični umišljaj da uništi u potpunosti ili djelimično nacionalnu, etničku, rasnu ili vjersku grupu, onaj element koji je fundamentalna karakteristika zločina genocida:

to je taj mentalni element zločina genocida koji ga razlikuje od ostalih zločina koji obuhvataju radnje slične onima koji predstavljaju genocid. Dokaz mora utvrditi da je grupa ona koja je ciljana, a ne tek pojedinci u grupi. U tome je značaj fraze 'kao takve' u chapeau. Bilo da pojedinci predstavljaju žrtve većine zločina, konačna žrtva genocida je grupa, iako je za njeno uništenje neophodno činjenje zločina protiv njenih pripadnika, odnosno, protiv pojedinaca koji pripadaju toj grupi. To je ono što razlikuje genocid od progona kao zločina protiv čovječnosti. Iako oba sadrže diskriminirajuće elemente, od kojih su neki zajednički za oba zločina, počinilac čini zločine protiv pojedinaca, po osnovu političke, rasne ili vjerske pripadnosti⁵⁷.

Zapravo, počinioци genocida:

označavaju cijele grupe ljudi za likvidaciju. Oni koji smišljaju i sprovode genocid žele da

uskrate čovječanstvo za mnogostruko bogatstvo njegovih nacionalnosti, rasa, etničkih grupa i religija koje postoje. To je zločin protiv sveukupne ljudske rase, čije zlo ne osjeti samo grupa obilježena za uništenje, već cijelo čovječanstvo⁵⁸.

To je ta zla osobina genocida koja čini genocid zločinom nad zločinima i fascinira mnoge naučnike, aktiviste, političare i ostale. Nadalje, emotivni, historijski i politički faktori doprinose ionako ozbiljnoj konotaciji koju termin genocid sadrži. Dakle, percepcija da je genocid najteži zločin nije tako čudna ni u pravnom svijetu, i nije ograničena na uvriježeno mišljenje. Nikad sudovi nisu koristili proročanski riječi nego kad su bili suočeni sa genocidom. Iz tog proizilazi zasluga konstatacije da se genocid ističe pred drugim zločinima.

Ali isto tako se često zaboravlja da presuda da genocid nije počinjen ne negira da je počinjeno ubijanje masovnih razmjera. Takav zaključak je često praćen presudom da je počinjeno ozbiljno narušavanje međunarodnog humanitarnog prava i osuđujuća presuda za zločine protiv čovječnosti ili ratnih zločina. Takođe ne postoji dovoljno razumijevanja u očima javnosti i očima žrtava da osuđujuća presuda za progon kao zločin protiv čovječnosti sadrži diskriminirajući umišljaj protiv žrtava. U tom slučaju, žrtve su likvidirane zbog svoje pripadnosti određenoj nacionalnoj, etničkoj, rasnoj ili vjerskoj grupi, ili, pak, nekoj drugoj grupi⁵⁹. Ono što nedostaje u prepoznavanju zločina genocidom je nedostatak dokaza u sudskom postupku o tome da je postojao umišljaj kod počinioca o uništavanju nacionalne, etničke, rasne ili vjerske grupe kao takve⁶⁰. Mora se imati na umu da je često vrlo teško dokazati umišljaj u konkretnom slučaju jer je on "mentalni faktor koji je teško, gotovo nemoguće utvrditi". Ako ne bi postojao ozbiljan uslov za *mens rea* kod genocida, onda se on ne bi razlikovao od istrebljivanja ili progona. U slučaju osuđujuće presude za istrebljivanje, nedostaje diskriminirajući umišljaj i posebni umišljaj za uništenjem zaštićene grupe. Ali činjenični rezultat, broj žrtava, često može biti veći u slučajevima osuda za istrebljivanje, pa čak i za progon, nego u slučaju genocida.

Tačno je da se genocid izdvaja od ostalih zločina kao najteže zlodjelo zbog svog specifičnog umišljaja. Ali, visoki prag koji je neophodno doseći kako bi se ustanovio genocid može rezultirati, i često rezultira, u nemogućnosti donošenja osuđujuće presude za genocid. Ovo kod žrtava i javnosti može dovesti do razumljivog protesta i razočaranja u pravosudni sistem. Stoga je neophodno razumjeti da postoje zločini koji jednostavno podbace kod dokazivanja da sadrže kvalifikacije genocida, iako je moguće da ti zločini nose istu težinu i okrutnost kao i zločin genocida, i koji su čak možda rezultirali i u većem broju žrtava.

1 Stručni saradnik za pravna pitanja Vijeća MKSJ; prije toga stručni saradnik za pravna pitanja u Registru MKSJ i pravni savjetnik u timu branilaca MKSJ. Svi zaključci ponuđeni u ovom članku su isključivo zaključci autora u svojstvu pojedinca i ne predstavljaju stanovišta Ujedinjenih nacija ili Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju

2 Vidi na primjer, *Tužilaštvo protiv Serushago*, Presuda, 5. februar 1999. god, stav 15

3 On je kombinovao antičku grčku riječ *genos*, koja znači rasa, narod ili pleme, sa latinskim izrazom za ubiti, *caedere*, vidi William A. Schabas, *Genocid u međunarodnm pravu*, Cambridge University Press (2000), str. 25 ("*Schabas Genocid*"), koji se poziva na renomirano djelo Raphaela Lemkina *Vladavina sila osovine u okupiranoj Evropi, Zakoni profesije, analiza vlade, prijedlozi ispravki*, Washington: Carnegie Endowment for World Peace (1944)

4 Tačno je da u to vrijeme nije postojala definicija zločina genocida, ali se termin već počeo upotrebljavati. Žalbeno vijeće MKSJ je utvrdilo da je "optužnica pred Međunarodnim vojnim krivičnim sudom u Nirmbergu teretila optužene, u sklopu tačkaka za ratne zločine, za 'vršenje smišljenog i sistematičnog genocida, putem istrebljivanja rasnih i nacionalnih grupa, usmjeren protiv civilnog stanovništva određenih okupiranih teritorija u cilju uništavanja određenih rasa i klasa ljudi, te nacionalnih, rasnih i vjerskih grupa, naročito Židova, Poljaka, Roma i drugih" (*Tužilaštvo protiv. Rwamakuba*, Odluka po prigovoru protiv primjene udruženog zločinačkog poduhvata kod zločina genocida, 24. oktobar 2002. god, stav 14 koji se takođe odnosi na slučaj *Sjedinjenih američkih država i dr. protiv Göringa i dr.*, Međunarodni vojni krivični sud, Optužnica od 6. oktobra 1945. god, tačka tri, dio VIII(A)). Termin genocid je takođe korišten u završnoj riječi tužilaštva. Takođe, manje od dva mjeseca nakon presude u Nirmbergu, Generalna skupština Ujedinjenih nacija je usvojila rezoluciju koja navodi da je "genocid uskraćivanje prava na postojanje čitavim grupama ljudi, kao što je homicid uskraćivanje prava na život pojedinačnim ljudskim bićima." (U.N. GA Rez. 96(I), UN Dok. A/RES/96(I) (1946), 11. decembar 1946. god.). Za više

detalja o ovome, vidi Guénaél Mettraux, "Međunarodni zločini i *ad hoc* krivični tribunali", Oxford University Press (2005), ("Mettraux, *Međunarodni zločini*") str. 193-199.

5 Statut Specijalnog suda za Siera Leone ne uključuje zločin genocida

6 Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, 78 UNTS 277 (1948) („Konvencija o genocidu“), usvojena od strane Generalne skupštine UN-a Rezolucijom 260 (III)A 09.12.1948. godine. Konvencija je stupila na snagu 12.01.1951. godine 20-om ratifikacijom

7 Član 53 Bečke konvencije o ugovornom pravu sadrži definiciju o impreativnoj normi: „Za svrhe ove konvencije imperativna norma opšteg međunarodnog prava je norma koju je prihvatila i priznala cjelokupna međunarodna zajednica država kao normu od koje nikakvo odstupanje nije dopušteno i koja se ne može izmjeniti novom normom opšteg međunarodnog prava istog karaktera“

8 *Rezervacije prema Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (Stručno mišljenje)*, 1951 Izvještaji Međunarodnog suda pravde 16, str. 23

9 Vidi Schabas, *Genocid*, str. 153-154

10 *Tužilaštvo protiv Kayishema i Ruzindana* (Žalba) Presuda (Obrazloženje), 1. juni 2001. god. stav 151. *Tužilaštvo protiv Blagojevića i Jokića*, Presuda, 17. januar 2005. god. stav 642 ("*Blagojević i Jokić* Presuda"); *Tužilaštvo protiv Brđanina*, Presuda, 1. septembar 2004. god. ("*Brđanin* Presuda"), stav 689. U jurisprudenciji oba krivična suda Ujedinjenih nacija "ubistvo se kontinuirano definiše kao smrt žrtve koja je nastupila kao rezultat činjenja ili propuštanja činjenja radnje optuženog, počinjenje s umišljajem da ubije ili nanese teške tjelesne povrede svjesno znajući da će one vjerovatno dovesti do smrtnog ishoda" (vidi Presudu u slučaju *Blagojević i Jokić* stav 556). Vidi, npr. *Tužilaštvo protiv Delalića i dr.* (Žalba) Presuda, 20. februar 2001. god., stav 423; *Tužilaštvo protiv Jelišića*, Presuda, 14. decembar 1999. god. ("*Jelišić* Presuda"), stav 35; *Tužilaštvo protiv Stakića*, Presuda, 31. juli 2003. god. ("*Stakić* Presuda"), stav 584; *Tužilaštvo protiv Krstića*, Presuda, 2. avgust 2001. god. ("*Krstić* Presuda"), stav 485.

11 *Krstić* Presuda, stav 513.

12 *Krstić* Presuda, stav 513; *Blagojević i Jokić* Presuda, stav 645.

13 *Stakić* Presuda, stav 518 pozivanje na slučaj *Akayesu* pred MKSR. Primjeri ovih metoda se sastoje, ali nisu ograničeni na, "metode uništenja izuzev direktnih ubijanja kao što su podvrgavanje grupe izgladnjivanju, sistematičnom izgonu iz domova i uskraćivanje prava na medicinsku pomoć. Takođe tu spadaju i stvaranje takvih uslova koji vode u polagano umiranje, kao što su nedostatak adekvatnih stambenih, odjevnih i higijenskih potrepština ili prekomjeren rad ili fizičko izrabljivanje" (*Brđanin* Presuda, stav 691).

14 Vidi *Tužilaštvo protiv Gacumbitsi*, (Žalba) Presuda, 7. juli 2006. stavovi 59-61. U ovom slučaju, gđin Gacumbitsi je izvršio izdvajanje na mjestu zločina Tutsija, koji su naknadno likvidirani, od Hutusa.

15 *Tužilaštvo protiv Kambanda*, Presuda, 4. septembar 1998. god. stav 16.

16 Vidi razmatranja o progonu u daljem tekstu.

17 *Tužilaštvo protiv Akayesu*, Presuda, 2. septembar 1998. god. ("*Akayesu* Presuda"), stavovi 512-515.

18 *Jelišić* Presuda, stav 70.

19 Vidi *Tužilaštvo protiv Stakića*, (Žalba) Presuda, 22. mart 2006. god. ("*Stakić* Presuda"), stav 25.

20 *Stakić* Presuda, stavovi 26-28. Na primjer u ovom slučaju, 'definicija' 'ne-srpske nacionalnosti' nije bila dovoljna.

21 "Izvještaj o radu Međunarodne pravne komisije sa četrdeset osme sjednice održane 6. maja – 26. jula 1996. god", UN Dok. A/51/10, ("Izvještaj MPK 1996"), str. 45-46.

22 Vidi *Tužilaštvo protiv Sikirice*, Presuda o zahtjevu odbrane za oslobođajućom presudom, 3. septembar 2001. god. ("*Sikirica R98bis Odluka*"), stav 65. Prvi element ispituje stvarni broj obilježenih pripadnika zaštićene grupe u vidu omjera cjelokupne grupe, pri tome potvrđujući mogućnost ciljanja na zaštićenu grupu unutar ograničenog geografskog područja. Drugi element se fokusira na značaj ciljanog dijela grupe, kao što je njeno vođstvo.

23 Opšti uslovi koji su neophodni za zločine protiv čovječnosti se u nekim aspektima razlikuju u Statutima, MKSJ, MKSR i Međunarodnog krivičnog suda. Na primjer, na MKSJ postoji jurisdictional uslov da opsežni i sistematični napadi usmjereni protiv civilnog stanovništva budu počinjeni u oružanim sukobima (St. MKSJ, Član 5). Na MKSR, neophodno je da opsežni i sistematični napadi usmjereni protiv civilnog stanovništva budu počinjeni po osnovu nacionalne, političke, etničke, rasne ili vjerske pripadnosti (St. MKSR, Član 3). Za više detalja o opštim elementima koji su neophodni za utvrđivanje zločina protiv čovječnosti na MKSJ i MKSR, vidi Mettraux, *Međunarodni zločini*, str. 147-173. Kad je u pitanju Međunarodni krivični sud, vidi William A. Schabas, "Uvod u Međunarodni krivični sud", 2. izdanje, Cambridge University Press, (2004), str. 41-51.

24 *Tužilaštvo protiv Elizaphan Ntakirutimana i Gérard Ntakirutimana* (Žalba) Presuda, 13. decembar 2004. god. ("*Ntakirutimana* Presuda"), stav 522.

25 *Tužilaštvo protiv Vasiljevića*, Presuda, 29. novembar 2002. god. ("*Vasiljević* Presuda"), stav 229. Ova definicija je prihvaćena i Presudi u slučaju *Brđanin*, stav 389, fusnota 920.

26 Vidi Elemente zločina Međunarodnog krivičnog suda (ICC-ASP/1/3), Član 7(1)(b), pod 1, fusnota 8. Vidi isto *Krstić* Presuda, stav 498.

27 *Brđanin* Presuda, stav 389.

28 *Krstić* Presuda, stav 503; Vidi isto Elemente zločina Međunarodnog krivičnog suda (ICC-ASP/1/3), Član 7(1)(b), pod 1.

29 *Ntakirutimana* Odluka o žalbi, stav 522; *Brđanin* Presuda, stav 389; *Blagojević i Jokić* Presuda, stav 573.

30 *Brđanin* Presuda, stav 390.

31 *Vasiljević* Presuda, stav 227; *Stakić* Presuda, stav 639; *Brđanin* Presuda, stav 390.

32 *Ntakirutimana* Odluka o žalbi, stav 516, *Vasiljević* Presuda, stav 232.

33 *Ntakirutimana* Odluka o žalbi, stav 521.

34 Vidi *Brđanin* Presuda, stav 391; *Stakić* Presuda, stav 640; Pretresno vijeće u slučaju *Vasiljević* zaključilo da ne "poznaje slučajeve u kojima je, prije 1992. godine korišten izraz 'istrebijavanje' da označi ubijanje manje od 733 lica. Pretresno vijeće, dakako, ne sugerise da bi zbog manjeg broja žrtava to djelo bilo diskvalifikovano kao djelo 'istrebijavanja' i oblika zločina protiv čovječnosti, niti sugerise da se nužno mora dostići taj prag" (*Vasiljević* Presuda, fusnota 587). Pretresno vijeće u slučaju *Brđanin* je utvrdilo da najmanje 1699 žrtava zadovoljava elemenat masivnosti za zločin istrebijavanja (*Brđanin* Presuda, stav 465).

35 *Ntakirutimana* Odluka o žalbi, stav 516.

36 *Brđanin* Presuda, stav 395; *Blagojević i Jokić* Presuda, stav 574; *Stakić* Presuda, stav 641-642; *Vasiljević* Presuda, stav. 228-229. Jedan od Pretresnih vijeća MKSJ je utvrdio da "kriterij *mens rea* neophodan za istrebljivanje ne podrazumijeva prag nemara ili nehata: činjenje ili propuštanje činjenja optuženog mora biti počinjeno s umišljajem ili zbog nesmotrenosti (*dolus eventualis*)", vidi *Brđanin* Presuda, stav 395.

37 Vidi *Vasiljević* Presuda, stav 229. Vidi Elemente zločina Međunarodnog krivičnog suda (ICC-ASP/1/3), Član 7(1)(b), pod 4.

38 *Tužilaštvo protiv Tadića*, (Žalbe) Presuda, 15. juli 1999, stav. 281-305.

39 Vidi Član 3 Statuta MKSR. Vidi isto *Tužilaštvo protiv Akayesu*, (Žalba) Presuda, 1. juni 2001. god. stav 464 gdje je Žalbeno vijeće MKSR utvrdilo da: "Po mišljenju Žalbenog vijeća, osim u slučaju progona, diskriminirajući umišljaj nije neophodan za međunarodno humanitarno pravo kao pravni konstituirajući element svih zločina protiv čovječnosti. U tom smislu, Žalbeno vijeće usvaja opšti zaključak i odluku o preispitivanju u slučaju *Tadić*, kao što je napomenuto u prethodnom tekstu. Međutim, iako to nije uslov *per se* za zločin, svi zločini protiv čovječnosti, mogu, u svojoj konačnosti, biti počinjeni u kontekstu diskriminirajućeg napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva. Kako je navedeno u slučaju *Tadić*: "[to] je tačno da se u većini slučajeva, zločini protiv čovječnosti sprovode protiv civilnog stanovništva koje je specifično obilježeno zbog razloga nacionalne, političke, etničke, rasne ili vjerske prirode". Upravo je u ovakvom kontekstu, i u svjetlu prirode dešavanja u Ruandi (gdje je civilno stanovništvo bilo zapravo meta diskriminirajućeg napada), Savjet bezbjednosti odlučio da ograniči nadležnost Krivičnog suda za zločine protiv čovječnosti isključivo na one slučajeve gdje su oni počinjeni po osnovu diskriminacije. Ovime se želi reći da je namjera Savjeta bezbjednosti bila da donošenje odluke o tome da Krivični sud ne procesuirao počinioc drugih eventualnih zločina protiv čovječnosti".

40 *Tužilaštvo protiv Akayesu*, (Žalba) Presuda, 1. juni 2001. god. stav. 464-469.

41 *Ntakirutimana* Odluka o žalbi, stav 542. Međunarodna pravna komisija je utvrdila da "radnja izvršenja krivičnog djela istrebljivanja podrazumijeva elemenat masovnog uništenja koji nije neophodan kod ubistva"; Vidi isto Izvještaj MPK 1996. god. str. 48. Vidi isto *Brđanin* Presuda, stav 388 gdje se navodi da: "Jurisprudencija ovog Krivičnog suda i MKSR dosljedno tvrdi da je, izuzev pitanja razmjera, osnovni element hotimičnog lišavanja života (Član 2) i ubistva (Član 3 Član 5) s jedne strane i istrebljivanja (Član 5) s druge strane isti".

42 *Tužilaštvo protiv Krnojelca*, (Žalba) Presuda, 17. septembar 2003. god. stav 185.

43 Vidi Statut Međunarodnog krivičnog suda, 7(1)(h). Nažalost, svrha ovog članka ne dozvoljava opsežniju usporedbu dvije definicije.

44 Za pregled jurisprudencije MKSJ o ovim radnjama, vidi publikaciju organizacije Human Rights Watch, "Genocid, ratni zločini i zločini protiv čovječnosti, tematska zbirka precedentnog prava Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju", New York (2006), tom 1, str. 276-328.

45 Mettraux, *Međunarodni zločini*, str. 334.

46 William A. Schabas, "Međunarodni krivični sudovi Ujedinjenih nacija", Cambridge University Press (2006) ("Schabas, U.N. Tribunals"), str. 185.

47 Vidi Mettraux, *Međunarodni zločini*, str. 329-340. Vidi Član 4(3) Statuta MKSJ, i Član 2(3) Statuta MKSR.

48 Vidi isto *Tužilaštvo protiv Musema* (Žalba) Presuda, 16. novembar 2001. god. stav 366.

49 Izvještaj MPK 1996, str. 48.

50 Vidi Mettraux, *Međunarodni zločini*, str. 78.

51 Elementi zločina Međunarodnog krivičnog suda (ICC-ASP/1/3), Član 7(1)(b), pod 1 (dodan akcenat). Elementi zločina Međunarodnog krivičnog suda još zahtjevaju da je, u pogledu istrebljivanja, "vršenje podrazumijeva, ili se dešava kao dio, masovnog ubijanja pripadnika civilnog stanovništva" (Elementi zločina Međunarodnog krivičnog suda, Član 7(1)(b), pod 2, dodan akcenat).

52 *Krstić* Presuda, stav 502.

53 Na primjer, nejasno je da li je stanovništvo o kome je riječ stanovništvo grada, logora ili bilo koje stanovništvo.

54 Vidi Schabas, *Krivični sudovi U.N.* str. 199, pozivanje na Chestermana, "Sve u svemu različit poredak: Definisane elementa zločina protiv čovječnosti" u 10. izdanju *Časopisa o komparativnom i međunarodnom pravu* 137 (2000) na str. 336-337.

55 Izvještaj MPK 1996, str. 48.

56 *Jelišić* Presuda, stav 79.

57 *Sikirica*, Odluka o pravilu 98bis, stav 89.

58 *Tužilaštvo protiv Krstića* (Žalba) Presuda, 19. april 2004. god. stav 36.

59 Jedan od Pretresnih vijeća je konstatovao da: "Svi zločini koji spadaju u nadležnosti ovog Krivičnog suda su karakteristični [sic] po tome što predstavljaju 'teška narušavanja međunarodnog humanitarnog prava.' Zločini za koje je optuženi u ovom slučaju osuđen jasno nose tu karakteristiku. Ne želeći da umanjí težinu drugih zločina, ovo Pretresno vijeće smatra da dva zločina za koja je optuženi osuđen zaslužuju posebnu pažnju zbog izdvajanja grupa po osnovu diskriminacije, koja su se u njima odvila: genocid i progon kao zločini protiv čovječnosti." *Blagojević i Jokić* Presuda, stav 834.

60 *Akayesu* Presuda, stav 523 60 *Akayesu*